

o. s. v. måtte förbjudas å sådan tid, då tobakshandel enligt den nya lagen skall hållas stängd.

Stockholm den 27 januari 1911.

J. Hasselquist.

Nr 232.

Af herr **Hasselquist**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående reglering genom lag af arbetstiden inom handels- samt restaurant-, kafé- och hotellrörelsen.*

I vårt land ha visserligen redan vid föregående tillfällen inför Riksdagen framförts krafven på offentliga åtgärder för en begränsning af arbetstiden för arbetare och biträden uti vissa yrken.

De senaste yrkandena af denna art framställdes dels af herr Värner Rydén m. fl. i motion vid 1908 års riksdag och dels af herrar E. C. Kropp och C. E. Svensson vid 1910 års riksdag, den förra framställningen åsyftande en allmän utredning af frågan om maximalarbetsdag för arbetare och biträden uti industriellt och därmed jämförligt yrke af flere slag, den senare inskränkande sig till begäran om utredning i samma syfte beträffande hälsofarliga yrken och industrier.

Men inom intet arbetsområde torde dock arbetstiden vara så långt utsträckt och oreglerad som inom restaurant-, kafé- och hotellrörelserna. Detta är så mycket mer värdt beaktande, som i intet annat yrke förekommer så mycket nattarbete af kvinnor, hvilket annars anses som väl ägnadt för reglerande omtanke från lagstiftningens sida.

År 1909 antog Riksdagen en lag, som stadgar en ledighet af minst elfva timmar pr dygn för kvinnor inom bergverks-, bruks- och fabriks-

rörelsen, handtverk eller därmed förenad handtering eller annan industriell verksamhet med mer än tio arbetare, och i hvilken ledighet tiden mellan 10 på aftonen och 5 på morgonen skulle ingå. Det vill säga, att lagen betyder ett formligt förbud mot nattarbete af kvinnor inom hela industrien. Här är dock ett stort arbetsområde, där exploatering af i synnerhet kvinnlig arbetskraft förekommer i oerhördt stor utsträckning och med nästan obegränsadt nattarbete. Det torde vara ett af alla kända faktum, att å restauranter, kaféer och hotell det betydligt öfvervägande antalet biträden och arbetare utgöres af kvinnor.

Då Riksdagen 1909 antog den ifrågavarande lagen, skedde det i Första kammaren med den förseglade sedelns hjälp, i Andra kammaren med en väldig majoritet. I öfverensstämmelse med beslutet år 1909 och i konsekvens med den då intagna ståndpunkten bör Riksdagen ägna sin uppmärksamhet äfven åt det nu ifrågavarande nattarbetet för kvinnor. Vid förra årets riksdag antogs likaledes en lag, rörande butikstängningsfrågan, och af hvilken man väntade sig en förkortning i vissa handelsbiträdens arbetstid. Det har dock af erfarenheten visats, att detta mål ej uppnåtts. Lagens enda verkan med afseende på biträdena torde ha blifvit, att en del af dem afskedats.¹

Nattarbetet inom de här berörda områdena torde också vara af ett mycket hälsoföretörande inflytande. Tyvärr äga vi, såvidt jag vet, i vårt land ingen statistik öfver sjukdoms- och dödsorsaker bland restaurant-, kafé- och hotell- samt affärsbetjäning. Men enligt en af tyska statens statistiska byrå upprättad statistik var dödligheten bland värdshus- och hotellbetjäning i Tyskland år 1892 större än inom något annat yrke. Förhållandet torde möjligen vara lika äfven hos oss, men vi sakna emellertid exakt kännedom därom.

Så mycket torde vi dock af erfarenhet veta, att arbetstiden i detta fall för biträden och tjänare är oerhördt lång. Då kaféer och restauranter hållas öppna till klockan 11—12 på natten och däröfver, så måste betjäningen fortsätta sitt arbete till samma tid och däröfver, hvarpå arbetet det oaktadt måste börja i god tid på morgonen igen. På hotellen måste betjäningen ofta vaka till fram på morgonen. Och hvad kaféerna angår, så öppnas somliga af dem mycket tidigt på morgonen. En arbetstid af minst 15 timmar pr dygn torde vara det vanliga i dessa rörelser, men det är lätt att räkna ut, att den också kan öfverskrida denna tid och gå upp till 17—18 timmar pr dygn, och detta för såväl kvinnor som män.

Påpekas bör också, att den totala bristen på skydd för den kvinn-

liga arbetskraften samt den sena arbetstiden, som ofta sträcker sig långt in på efternatten, medför för de unga kvinnorna stora sedliga faror. Huru många unga flickor ha icke under sin tjänstgöring på hotell, kaféer och restauranter lockats ut på sådana vägar, som slutligen fört dem till moralisk undergång och olyckor? För tusental af dem har en anställning af detta slag varit första steget ut på förfallets väg.

De svårigheter, som kunna yppa sig vid försök att råda bot mot de svåraste missförhållandena på detta område, böra icke få vara skäl för att icke göra något alls. Tvärtom bör frågan utredas och diskuteras. Men då hela detta område emellertid är synnerligen okänt och en lagstiftning sålunda torde, utan en föregående undersökning och utredning, kunna anses som svår och vansklig, föreslår jag,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inom handels-, restauran-, kafé- och hotellrörelsen i landet anställda biträdens och arbetares arbetstid samt därpå inkomma till Riksdagen med förslag till en sådan reglering genom lag af arbetstiden inom denna bransch, som för beredande af skydd mot sanitära och andra vådor, förorsakade af lång arbetstid och andra förhållanden, kan vara af behovet påkalladt.

Stockholm den 27 januari 1911.

J. Hasselquist.